

Методичні рекомендації щодо системного підходу до організації методичної роботи у закладі професійної (професійно – технічної) освіти

Реформування освітньої системи України потребує нових підходів і методів роботи з педагогічними кадрами. Суспільству потрібен викладач-професіонал з високою науково-теоретичною, методичною, психолого-педагогічною, теоретичною і практичною підготовкою, здатний до безперервного навчання, творчості і постійного самовдосконалення.

В сучасних умовах реформаційних змін в освітньому просторі важливого значення набуває підвищення ефективності методичної роботи, яка ґрунтується на досягненнях психолого-педагогічної науки, перспективного педагогічного досвіду і спрямована на підвищення фахової майстерності педагогічних працівників, на розвиток творчого потенціалу кожного викладача.

Методична робота є важливою складовою освітнього процесу й водночас обов'язковою вимогою суспільства. Виявляти, розвивати й плекати творчі паростки особистості педагога, забезпечувати неперервний і цілеспрямований професійний розвиток педагогічних працівників відповідно до сучасних вимог – головна мета методичної роботи закладу освіти.

Найголовнішим та найістотнішим у методичній роботі є надання реальної, дієвої допомоги педагогічним працівникам у розвитку їхньої майстерності – поєднання професійних знань, навичок та вмінь і необхідних для сучасного педагога рис особистості.

Ефективна організація методичної роботи неможлива без системності. Саме системна діяльність з удосконалення фахової та професійної майстерності педагогічних працівників сприяє створенню умов для успішної реалізації стратегічних завдань педагогічної діяльності.

Питання методичної роботи, її функцій, змісту і форм, неодноразово і досить широко розглядалися як з теоретичних, так і з науково-практичних позицій у наукових працях вітчизняних дослідників: Р. Гуревича, С. Гончаренка, І. Зязюна, Н. Ничкало, В. Радкевич, О. Щербак Л. Сушенцевої, та ін. В енциклопедії «Професійна (професійно – технічна) освіта України» зазначено, що методична робота – це система взаємопов'язаних заходів, спрямованих на розвиток творчого потенціалу педагога, його професійної майстерності, а в кінцевому результаті – на зростання рівня освіченості, розвинутості та вихованості здобувачів освіти закладів професійної освіти. Як наголошує в «Енциклопедії освіти» Л. Набока, – «Методична робота є особливою і важливою ланкою, яка має свої переваги у порівнянні з іншими формами підвищення кваліфікації педагогічних працівників, оскільки має відносно неперервний, поетапний, повсякденний характер». Академік НАПН України Н. Ничкало констатує, що методична робота є однією з найважливіших умов розвитку педагогічної майстерності педагога. Через методичну роботу здійснюється підготовка педагогів до впровадження нового змісту освіти, оволодіння інноваціями і прогресивними педагогічними технологіями.

Аналіз літератури та наукових джерел дозволяє зробити висновок про те, що в ХХІ столітті методичній роботі відводиться значна роль в осмисленні інноваційних ідей, у збереженні та зміцненні педагогічних традицій, у стимулюванні активного новаторського пошуку та розвитку професійної компетентності педагогічних працівників, домінуванні інноваційних інтерактивних та інформаційно- комунікаційних технологій організації освітнього процесу.

Система методичної роботи передбачає організаційну структуру, принципи та завдання, планування, права та обов'язки учасників методичної роботи, яка здійснюється відповідно до Конституції України, Законів України «Про освіту» (2017), «Про професійну

(професійно-технічну) освіту» (1998), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), Концепції «Сучасна професійна освіта» (2018), «Положення про методичну роботу в ПТНЗ» (2000), нового Положення про атестацію педагогічних працівників (2022), що визначає порядок проведення атестації педагогічних працівників як системи заходів, спрямованих на всебічне та комплексне оцінювання їхньої педагогічної діяльності. Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання.

Організація методичної роботи базується на досягненні основних принципів, завдань і має організаційну структуру.

Метою методичної роботи в ЗП(ПТ)О є створення умов для розвитку професійної компетентності педагогічних працівників на основі їх освітніх потреб та виявлених труднощів у професійній діяльності.

Основні завдання методичної роботи:

- організаційно – методичне забезпечення програм розвитку професійної (професійно – технічної) освіти, практичного впровадження державних стандартів професійної (професійно – технічної) освіти, державних галузевих стандартів;
- удосконалення змісту, форм і методів навчання та виховання, забезпечення єдності, органічного взаємозв'язку загальноосвітньої та професійної підготовки здобувачів освіти;
- розвиток педагогічної та професійної майстерності викладачів, майстрів виробничого навчання, їх загальної культури, створення мотивації і умов для професійного вдосконалення;
- інформаційне забезпечення педагогічних працівників з проблем педагогіки, психології, інформування про досягнення науки і техніки, перспективний педагогічний та виробничий досвід;
- організаційно - методична допомога у розвитку педагогічної експериментально - дослідницької роботи та впровадженні результатів наукових досліджень, перспективного досвіду, інноваційних технологій;
- створення навчально – методичного забезпечення предметів професійно – технічного циклу, розробка та видання навчальних, методичних посібників, рекомендацій, технічних і наочних засобів навчання;
- забезпечення інтеграції освітнього процесу з наукою і практикою;
- підготовка до атестації педагогічних працівників.

Основні принципи методичної роботи:

- демократизація та гуманізація освітнього процесу;
- цільовий підхід до організації методичної роботи відповідно до програмних цілей професійного (професійно – технічного) закладу освіти та напрямків його діяльності;
- організація роботи з педагогічними кадрами на основі врахування їх потреб та реального рівня професійної компетентності;
- системність і систематичність;
- науковість;
- оперативність та мобільність;
- прогностичність та випереджувальний характер;
- оптимальне поєднання індивідуальних і колективних форм;
- пріоритет знань та моральних цінностей.

Методичний кабінет є центром методичної роботи професійного (професійно - технічного) закладу освіти, де зосереджуються інформаційні, навчально - методичні,

нормативні матеріали, узагальнені матеріали, матеріали передового педагогічного досвіду, зразки плануючої та звітної документації, дидактичних, наочних посібників.

Функції методичної діяльності:

- аналітична;
- проектувальна, пов'язана з перспективним плануванням та підготовкою до освітньої діяльності;
- конструктивна, що полягає у системі дій, пов'язаних з плануванням занять, позаурочних заходів, застосуванням форм викладу навчального матеріалу, що призводить до взаємодії здобувачів освіти та педагогів у процесі формування професійних компетентностей;
- нормативна, що сприяє виконанню освітніх стандартів, вимог навчальних програм, умов для здійснення освітнього процесу.

Основні напрямками діяльності методичної роботи:

- аналіз стану освітнього процесу;
- соціально-виховна, методична робота та практична підготовка здобувачів освіти, підготовка пропозицій щодо їх удосконалення;
- здійснення заходів щодо вивчення та впровадження перспективного педагогічного досвіду в освітній процес, надання допомоги педагогічним працівниками щодо формування професійної компетентності;
- допомога в розробці навчально-плануючої документації;
- консультативна допомога з питань організації освітнього процесу,
- організація роботи колективних (групових) та індивідуальних форм роботи з педагогічними працівниками;
- організація роботи з поширення педагогічної і науково-технічної інформації, пропаганда методичної, навчальної та технічної літератури;
- підготовка та надання інформаційних матеріалів педагогам про перспективний педагогічний, виробничий та методичний досвід;
- організація і проведення науково-практичних конференцій, семінарів, педагогічних читань, виставок, конкурсів тощо;
- визначення потреб в програмно-методичній документації, підручниках, навчальних посібниках, їх узагальнення, організація замовлення та розподіл.

Показником ефективності методичної роботи є співвідношення зростання педагогічної майстерності з кінцевою метою методичної роботи – підвищенням якості й ефективності освітнього процесу.

Методична робота у ЗП(ПТ)О здійснюється відповідно до нормативно-правових документів в галузі освіти, планів роботи педагогічних колективів, єдиних планів методичної роботи, планів роботи педагогічних рад, методичних комісій і ґрунтується на діагностичній основі з урахуванням рівня професійної підготовки педагогів. Методична робота успішно реалізується через традиційні (колективні та індивідуальні) і нетрадиційні форми її організації.

Колективні форми методичної роботи використовуються з метою вироблення єдиного підходу до вирішення певних проблем, обговорення актуальних питань організації освітнього процесу, аналізу результатів колективної діяльності, вивчення й поширення кращого педагогічного досвіду, науково-технічної та педагогічної інформації. Колективними формами методичної роботи є: педагогічна рада, методичні комісії, інструктивно-методичні наради, теоретичні та практичні семінари, школи професійної майстерності, передового досвіду, науково - практичні конференції, педагогічні читання тощо.

Провідну роль у розвитку творчої ініціативи педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти відіграють педагогічні ради. Їхня мета – удосконалення освітнього процесу, розвиток творчості педагогічних працівників, підвищення їхньої фахової майстерності. Засідання педагогічних рад у закладах професійної (професійно-технічної) освіти проводяться згідно з планами роботи у встановлені терміни. Поширеним є досвід нетрадиційного проведення засідань педагогічної ради у формі конференцій, педагогічних кухонь, педагогічних консилумів педагогічних дискусій, коло ідей, виставок-вернісажів, аналітичних педрад, нетрадиційних педагогічних рад-брифінгів, творчих знахідок, виставок, напрацювань педагогів.

Із метою якісної та ефективної організації, проведення систематичної колективної та індивідуальної методичної роботи з педагогічними кадрами у закладах професійної освіти створюються методичні комісії, які очолюють висококваліфіковані педагоги відповідних напрямів навчальної роботи. У своїй роботі методичні комісії опрацьовують теоретичні засади єдиної методичної проблеми та напрямів діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти згідно з річним планом роботи, із урахуванням побажання кожного педагогічного працівника щодо його особистої участі у методичній та навчально-виховній роботі.

Методичні комісії основну увагу приділяють розгляду і внесенню корективів у тематичні, поурочно-тематичні плани, робочі навчальні плани й програми, паспорти комплексно-методичного забезпечення навчальних кабінетів і майстерень; ознайомленню із критеріями моніторингових досліджень, удосконаленню навчально-матеріальної бази, організації проведення зйомки онлайн уроків, створення відеотеки уроків з тем; опрацюванню Положення про академічну доброчесність, Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти; аналізу уроків, обміну досвідом; організації конкурсів професійної майстерності; упровадженню інноваційних технологій, використанню нових педагогічних та виробничих технологій; розробці та розгляду тематики дипломних робіт; розробці матеріалів комплексного методичного забезпечення предметів і професій; ознайомленню педагогів із новинками методичної та науково-педагогічної літератури; аналізу завдань для проведення контрольної перевірки знань, олімпіад, проведення тижнів предметів і професій, планам роботи кабінетів, майстерень, лабораторій; удосконаленню навчальних планів, програм, переліків навчально-виробничих робіт із професій; інструкційних карт для проведення уроків виробничого навчання.

Засідання методичних комісій проводяться згідно з планами роботи у традиційній і нетрадиційній формах. Значна увага приділяється проведенню відкритих уроків викладачами та майстрами ЗП(ПТ)О. Учасники методичних комісій спрямовують свою роботу на створення належних умов для якісного засвоєння здобувачами навчального матеріалу, для розвитку здібностей і формування особистісних компетенцій, інформатизації і комп'ютеризації процесу професійного навчання (дистанційне та змішане форми навчання); презентують досвід роботи, створюючи портфоліо. Загалом робота методичних комісій спрямована на реалізацію єдиної методичної проблеми, але кожна із них працює над визначеною темою.

Методичні комісії приділяють значну увагу впровадженню в освітній процес інноваційних, педагогічних і виробничих технологій: проведення круглих столів, конкурсів на кращу електронну презентацію до уроку професійно-теоретичного, виробничого навчання, декад тижнів дисциплін, конкурсів фахової майстерності, виставок учнівських газет, майстер-класів, учнівських конференцій, тренінгових занять зі створення блогів, конкурсів-дефіле, екологічних акцій, відео презентацій.

Особлива увага в багатьох закладах звертається на розробку електронного освітнього контенту, підготовку семінарських і практичних занять.

Основним показником творчої діяльності педагогів є наявність педагогічних знахідок, ідей, що згодом утворюють педагогічний досвід. Перспективний педагогічний досвід визначає зміст освіти, істотно впливає на форми й методи, організаційну структуру педагогічного процесу. Саме тому проблеми вивчення, моделювання, узагальнення і поширення перспективного педагогічного досвіду є одним з найважливіших завдань для всіх педагогічних колективів.

Сучасне суспільство потребує від професійної освіти підготовки молоді, здатної відповідати викликам часу, компетентної та мобільної на сучасному ринку праці, із громадянською позицією, налаштованою на саморозвиток і навчання протягом усього життя. І лише той заклад професійної (професійно-технічної) освіти є гарантом нової якісної професійної освіти й навчання, який може прогнозувати результати своєї діяльності та моделювати освітній процес на основі сучасної педагогічної думки, спрямований на успіх і постійне самовдосконалення.

В сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти сповна залежатиме від результативності запровадження технологій, що ґрунтується на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід до системи освіти.

Система інноваційно-методичної роботи повинна бути спрямована на формування професійно-педагогічної культури педагогів; продукування нових педагогічних ідей і технологій; вивчення та впровадження інноваційного досвіду та нових освітніх технологій. Освіті потрібен компетентний педагог, який працює у форматі творчих пошуків, що ґрунтуються на здобутках традиційної методики й містить інноваційні елементи.

Застосування інноваційних підходів до організації методичної роботи має позитивний вплив на результати методичної діяльності. У ДНЗ «ЖВПУ» діє *творча педагогічна майстерня, педагогічний коучинг, методичний брифінг, брей-стормінг (ринг), Webквест, методична студія, коло ідей*. Дієвою формою методичної роботи у ДНЗ «ЦСО м. Житомира», ЦПТО, ГВПУНТ, ДНЗ «НВВПУ» є *творча лабораторія, методичний міст, методичний діалог, методична панорама*.

Сучасною поширеною формою роботи з педагогічними працівниками в системі професійної (професійно – технічної) освіти області є *вебінар* - інтерактивне мережеве навчальне заняття, що проводиться дистанційно з використанням різноманітних програмних засобів та ресурсів; *інформаційний блог* як окремого педагога, або творчої групи, так і методичної комісії; *майстер-клас*, що забезпечує високу інформаційну насиченість і активність.

Практичною формою методичної роботи у КПАЛ, ДНЗ «БВПУ», ЛПЛ є *методичний тиждень* - форма обміну досвідом, практичне навчання педагогів, *інтернет-конференція* - процес інтерактивного обговорення в мережі Інтернет певного питання, проблеми, *методична сесія* – форма методичної роботи, спрямована на інноваційну діяльність педагогів. Рекомендуємо використовувати вищезгадані інноваційні форми методичної роботи у діяльності ЗП(ПТ)О.

Таким чином, впровадження інноваційних технологій в освітній процес, кінцевим результатом якого є якісна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників, спрямовує педагогічних працівників на формування їх професійної компетентності, збереження та розвиток творчого потенціалу всього колективу, вироблення інноваційного стилю роботи, підготовку педагогів до дослідницької та експериментальної діяльності.

Методична робота в закладах професійної (професійно – технічної) освіти має цілісну систему дій і заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації та професійної майстерності кожного педагогічного працівника, розвиток творчого потенціалу педагогічних колективів закладів освіти, досягнення позитивних результатів освітнього процесу. Участь у методичній роботі є професійним обов'язком кожного педагогічного працівника. Різні форми методичної роботи використовуються з метою вироблення єдиного підходу до вирішення певних проблем, обговорення актуальних питань організації освітнього процесу, аналізу результатів колективної діяльності, вивчення й поширення кращого педагогічного досвіду, науково-технічної та педагогічної інформації.

Отже, цілеспрямовано здійснювана методична робота є обов'язковим компонентом педагогічної праці кожного викладача, майстра виробничого навчання та вихователя, а також є тією рушійною силою, яка потребує постійного оновлення знань педагогів, спонукає їх до самоосвіти і самовдосконалення.

Системний підхід до організації методичної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) освіти забезпечує збалансування освітніх професійних запитів молоді, можливостей закладів П(ПТ)О і потреб регіонального ринку праці.

Використання закладами П(ПТ)О області вищевказаних форм, методів методичної роботи, інтернет - ресурсів сприяє формуванню контингенту кожного закладу, підвищенню у здобувачів освіти якості знань, формуванню у них позитивного відношення до праці, прагнення до самостійного вибору професії, розширенню доступу до інформації. Всі ці форми і методи організації педагогічної діяльності є ефективними, в першу чергу тому, що вони допомагають майбутнім кваліфікованим робітникам стати суб'єктами свого професійного самовизначення, здійснити самостійний і усвідомлений вибір не лише у професійній, а і у всіх інших важливих сферах свого життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ничкало Н. Г., 2014. Українська наукова школа педагогічна скарбниця майстерності сьогодення і майбутнього. *Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології*, 3(54), с. 22-29.
2. Концепція розвитку педагогічної освіти в Україні (2018) Міністерство освіти і науки, 2018. Доступно : <<https://mon.gov.ua/ua/prapro-zatverdzhennya-konserciyi-rozvitkupedagogichnoyi-osviti>>
3. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: Монографія/ за ред. Н.Г. Ничкало. – Хмельницький: ТУП. – 2002. – 334 с
4. Кремень В.Г. ред., 2008. Енциклопедія освіти. Київ: Юрінком Інтер
5. Верховна рада України, 2017. Закон України «Про освіту». [online] Доступно: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
6. Наказ МОН України від 09.09.22 №805 «Про затвердження Положення про атестацію педагогічних працівників».
7. Наказ МОН від 12.12.2000 № 582 (Положення про методичну роботу в ПТНЗ).
Інтернет-ресурси:
8. static.klasnaocinka.com.ua/.../formi_metodichnoi_roboti_u_mezhah_okruzhnoi_osvita
9. <http://osvita.ua/vnz/43979/>
10. http://metodichka.at.ua/interactiv_upr/19colo_idey.html
11. Ніколаєнко С.М. Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти в Україні. – К.: Книга, 2007..

12. Бугай Н.І. Методична робота в професійно-технічному навчальному закладі: проектування методичного заходу. Методичні рекомендації для методичних служб ПТНЗ України / Укладач Н.І. Бугай. Вип.2.-К.: НМЦ ПТО МОН України, 2006. – С.2-9.

Підготувала: *Лариса БАРАНІВСЬКА, методист НМК ПТО у Житомирській області.*